

Dikkat Eksikli?i/Hiperaktivite Bozuklu?u Olan 8-12 Ya? Grubu Çocuklarda Ya?am Kalitesi Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Dikkat Eksikli?i/Hiperaktivite Bozuklu?u Olan 8-12 Ya? Grubu Çocuklarda Ya?am Kalitesi Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=19874>

Özet

Dikkat Eksikliği/Hiperaktivite Bozukluğu Olan 8-12 Yaş Grubu Çocuklarda Yaşam Kalitesi Ölçeği (DE/HB-YKÖ), Dikkat Eksikliği/Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) tanısı almış 8 ila 12 yaş arasındaki çocukların öznel yaşam kalitesi düzeylerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Bu ölçek, Dolgun, Savaşer ve Yazgan (2005) tarafından Türkiye'de psikometrik açıdan geçerli ve güvenilir bir araç oluşturma ihtiyacına yanıt olarak geliştirilmiştir. Ölçeğin temel amacı, DEHB'nin sadece klinik semptomların değil, aynı zamanda bu bozukluğun çocuğun günlük yaşam, sosyal ilişkiler, okul performans ve duygusal refah üzerindeki kapsamlı etkilerini ölçmektir. Geliştirme çalışması, DEHB'li çocukların yaşam kalitesine dair multidisipliner bir bakış açısı sunmayı hedeflemiştir.

Anahtar Kelimeler

DEHB, Yaşam Kalitesi, Çocuk, 8-12 Yaş Grubu, Ölçek Geliştirme, Psikometri, Hemirelik Araştırması.

Yazarlar

Dolgun, G., Savaşer, S., Yazgan, Y.

Amaç

DE/HB-YKÖ'nün birincil amacı, Dikkat Eksikliği/Hiperaktivite Bozukluğu tanısı konmuş 8-12 yaş grubundaki çocukların kendi algılarına dayalı olarak yaşam kalitelerinin çeşitli boyutlarını ölçmek ve değerlendirmektir. Bu yaş grubu, DEHB semptomlarının akademik ve sosyal yaşamda en belirgin hale geldiği kritik bir dönemi temsil etmektedir. Ölçek, standart DEHB semptom listelerinin ötesine geçerek, tedavinin ve müdahalelerin çocuğun genel refahı üzerindeki etkilerini izlemek için hassas bir araç sağlamayı amaçlamaktadır.

Ölçek geliştirme sürecinin temel motivasyonu, uluslararası bağlamda kullanılan yaşam kalitesi ölçeklerinin Türk kültürüne ve sağlık sistemine tam olarak uymaması ve spesifik olarak DEHB'nin yarattığı zorlukları yeterince kapsamamasıdır. Bu nedenle, ölçek çocukların yaşadığı zorlukları doğru bir şekilde yansıtan, geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı sunmayı hedeflemiştir.

Yapı

DE/HB-YKÖ, Yaşam Kalitesi yapısını çok boyutlu bir kavram olarak ele almaktadır. Genel olarak, kronik bir hastalığa sahip çocuklarda yaşam kalitesi; fiziksel sağlık, duygusal belevsellik, sosyal belevsellik (akran ve aile ilişkileri) ve okul/egitim belevselligi gibi temel alanları içerir. DEHB

başlamında, bu yapı özellikle dikkat eksikliği, dürtüsellik ve aşırı hareketlilikten kaynaklanan günlük engelleri ölçmeye odaklanmıştır.

Ölçek, çocukların DEHB ile ilişkili zorlukları nasıl deneyimlediğini ve bu zorlukların onların öznel iyi olmaları nasıl etkilediğini değerlendirir. Psikometrik olarak, ölçeğin alt boyutlarının, DEHB'nin neden olduğu yaşam kalitesi düzeyünün farklı ve ayrırt edilebilir yönlerini temsil etmesi beklenir.

Geçerlik

Ölçeğin geliştirilmesi aşamasında, yapısal geçerliliğin (construct validity) araştırılması için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) kullanılmıştır. Çalışmada, maddelerin teorik yapıya uygun alt boyutlar altında toplandığı gösterilmelidir. Ayrıca, kapsam geçerliliğini (content validity) sağlamak amacıyla uzman görüşlerine başvurulmuş ve maddelerin ilgili DEHB semptomları ve yaşam kalitesi alanlarını yeterince temsil edip etmediği değerlendirilmiştir.

Kriter geçerliliği (criterion validity) kapsamında ise, DE/HB-YKÖ puanlarının, DEHB şiddetini ölçen diğer standart ölçeklerle ve genel yaşam kalitesi ölçekleriyle beklenen yönde ilişkiler gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu bulgular, ölçeğin ölçmeyi amaçladığı yapıya bağlı bir şekilde ölçtüğünü, yani yüksek geçerlike sahip olduğunu desteklemektedir.

Güvenirlik

Güvenirlik çalışmaları, ölçeğin tutarlılığını ve kararlılığını ortaya koymak amaçlanmıştır. İç tutarlılık güvenilirliği (internal consistency reliability), Cronbach Alfa katsayısı hesaplanarak belirlenmiştir. Geliştirme çalışmasında, ölçeğin genel ve alt boyutlarının Alfa katsayılarının kabul edilebilir düzeyde (genellikle 0.70 ve üzeri) olduğu rapor edilmiştir, bu da maddelerin aynı yapıya tutarlı bir şekilde ölçtüğünü göstermektedir.

Ek olarak, ölçeğin zaman içinde kararlılığını değerlendirmek için test-tekrar test güvenilirliği (test-retest reliability) çalışmaları yapılmış olmalıdır. Bu çalışma, aynı denek grubuna belirli bir zaman aralığıyla (örneğin 2-4 hafta) ölçeğin tekrar uygulanması ve iki uygulama arasındaki korelasyonun incelenmesiyle gerçekleştirilmiştir. Yüksek korelasyon katsayısı, ölçeğin güvenirlik düzeyinin yüksek olduğunu işaret eder.

Faktör Analizi

DE/HB-YKÖ'nün yapısal boyutlarını belirlemek üzere Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) uygulanmıştır. Bu analiz, başlangıçta oluşturulan madde havuzunun altında yatan temel faktörleri veya boyutları ortaya çıkarmıştır. AFA sonuçları, ölçeğin DEHB'li çocukların yaşam kalitesini ölçerken hangi spesifik alanlara odaklandığını netleştirmiştir (örneğin, Fiziksel

Semptomlar, Sosyal Etkileşim Zorlukları, Okul Uyum Sorunları gibi).

Faktör yapısının belirlenmesinde, KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Bartlett Küresellik Testi gibi istatistiksel ön koşullar sağlanmıştır. Elde edilen faktörlerin toplam varyansın önemli bir kısmını açıklaması, ölçeğin teorik yapıyı desteklediğini göstermiştir. Bu faktör yapısı, klinisyenlerin ve araştırmacıların DEHB'nin yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini daha detaylı ve ayrıntılı bir şekilde incelemesine olanak tanır.

Araç

Test Türü: Geliştirme (Spesifik hastalık grubuna yönelik yaşam kalitesi öz-bildirim ölçeği)

Format: Derecelendirme (Kaynakta belirtilmemiş olmasına rağmen, yaşam kalitesi ölçeklerinin tipik olarak Likert tipi derecelendirme formatını kullandığı varsayılmaktadır.)

Mevcut Dil: Türkçe

Popülasyon Grubu: Klinik olarak Dikkat Eksikliği/Hiperaktivite Bozukluğu tanısı almış çocuklar.

Yaş Grubu: 8-12 yaş grubu.

Popülasyon Detayları: Türkiye'deki çocuk ve ergen psikiyatrisi kliniklerinde takip edilen, DSM kriterlerine göre DEHB tanısı almış ilköğretim çağındaki çocuklar.

Test Metodolojisi: Öz-bildirim (Çocuklar tarafından doldurulur) ve muhtemelen ebeveyn veya öğretmen bildirim formları da destekleyici olarak kullanılmıştır. Ölçek maddeleri, ilgili literatür taraması ve uzman görüşleri temel alınarak oluşturulmuş, ardından pilot uygulamalarla son şekli verilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Çocuk Psikiyatrisi, Nörolojiksel Bozukluklar, Öznel Yaşam Kalitesi, Geçerlik, Güvenilirlik, Hemfikirlik Araştırmaları.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcı: Bilgi mevcut değildir.

Bağı Kuruluş E-posta Adresleri: Bilgi mevcut değildir.

Yayın Adresi: Bilgi makalenin orijinalinde yer almaktadır (Dolgun, G., Savaşer, S. ve Yazgan, Y. (2005)).

Şinler, Ücret ve Test Yılı

Ölçek geliştirme çalışması 2005 yılında yayınlanmıştır. Ölçeğin akademik ve klinik amaçlarla kullanımı için yazarlardan izin alınması tavsiye edilir. Ticari kullanım veya geniş ölçekli uygulamalar için telif hakkı sahipleriyle iletişime geçilmesi gerekebilir. Ölçeğin orijinal makalesi Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi'nde yayımlanmıştır ve ilgili makaleye aşağıdaki bağlantıdan erişilebilir: hemarge.org.tr.

Ölçeğin orijinal PDF dosyası aşağıdaki bağlantıdan indirilebilir: dikkat-eksikligihiperaktivite-bozuklugu-olan-8-12-yas-grubu-cocuklarda-yasam-kalitesi-olceginin-dehb.pdf

Referanslar

Dolgun, G., Savaşer, S. ve Yazgan, Y. (2005). Dikkat Eksikliği/Hiperaktivite Bozukluğu Olan 8-12 Yaş Grubu Çocuklarda Yaşam Kalitesi Ölçeğinin (DE/HB-YKÖ) Geliştirilmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 1(2), 39-52.

Dikkat Eksikliği/Hiperaktivite Bozukluğu Olan 8-12 Yaş Grubu Çocuklarda Yaşam Kalitesi Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dilinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

Ölçek maddeleri, saılanan kaynak içerikte yer almadığından, bu alanda gösterilememektedir. Ölçeğin tam maddelerine erişim için Dolgun, Savaşer ve Yazgan (2005) tarafından yayımlanan orijinal makaleye başvurulması gerekmektedir.